

PSALMI KAO MOLITVA

ADALBERT REBIĆ

Psalmi su po svojoj naravi molitva, molitva pojedinca i molitva zajednice. Njima se čovjek pojedinačno ili češće kao član zajednice obraća Bogu, iznosi mu svoje nevolje, tjeskobe, brige, moli ga za pomoć, zahvaljuje i slavi. U njima se vjernik prikazuje onakvim kakav on pred Bogom jest, grešan i potreban oprostjenja, milosti i ljubavi. U psalmima se vjernik izražava vrlo konkretno; upotrebljava konkretne slike, mitološke ili čak magijske predodžbe.

Psalmi nemaju poput proroka i drugih starozavjetnih knjiga za cilj iznositi novi nauk. Zato u njima susrećemo jednako tako kao i u drugim knjigama neke nedostatke glede nauke u prekogrobni život. Njihova je izvornost i njihova značajka upravo u tome što oni predstavljaju najizvrsniju molitvu što je susrećemo u povijesti religija. Oni nam pomažu da idemo u osobni odnos s Bogom, da se naučimo s njime razgovarati, da iskusimo Boga kao svoga oca i prijatelja, da doživimo blizinu milosti Boga spasitelja. Oni pomažu vjernicima svih vremena, a ne samo Židovima, uspostaviti osobni odnos s Bogom.

Dakako, psalmi su ne samo djelo Duha Božjega nego i uma čovjekova. Stoga su oni odraz određena mentaliteta, određene kulture i civilizacije koja nije naša, tu i tamo susrećemo vjerovanja s kojima se ne možemo tako lako poistovjetiti. U njima nailazimo na poganske elemente (Ps 19,2-7; 29,3-9; 67; 104) koje se psalmisti nisu plašili preuzeti u svoje molitve. Budući da su psalmi nastali u okviru kulta i njemu bili namijenjeni, oni odražavaju običaje židovskog kulta, običaje starozavjetnog vremena.

Većina egzegeta misli da su svi psalmi namijenjeni zajedničkom moljenju. Kroz psalme prodire duša naroda koji se moli Bogu, zaziva ga za pomoć pred velikim katastrofama i opasnostima. Oni su bili u SZ javna molitva. S vremenom, očito, oni su postali i privatna molitva pojedinaca. Međutim, prvotno, oni su molitva zajednice, naroda Božjeg. Važno je imati sve te elemente na umu, razlikovati ih. Uostalom, situacija kakvu imaju psalmisti vrlo je često posve slična našoj. Mi kršćani molimo psalme u Kristovu duhu, u onom duhu u kojem ih je Krist molio i ostvario. Mnoge poteškoće koje oni predstavljaju možemo svladati samo kroz pobožnost Krista, koji je temelj kršćanske pobožnosti¹.

¹ O imprekativnim psalmima pisao je dr. Bonaventura Duda u BS 1963, broj 2, str. 84-88.

Premda su svi psalmi zapravo molitveni, ima niz psalama koji su na poseban način molitveni: to su takozvane molbenice (Ps 6; 7; 13; 17; 25; 26; 35; 38; 39; 42-44; 51; 55; 69-71; 77; 79; 80; 86; 88; 90; 102; 109; 119; 130; 137; 140-143).

U hasidskoj tradiciji postoji uzrečica: »Ne pouzdavajte se u čudesa, nego molite psalme!« Tko se pouzda u čudesa, pouzda se u svoje želje, očekuje da mu se želje ispune. A tko se pouzda u Boga, očekuje od njega ono što Bog želi ostvariti. Tko zdušno moli psalme i kroz psalme potpuno se osloni na Boga, tomu psalmi postaju životna i životvorna snaga i stavljaju ga posve u Božji svijet, u ostvarivanje kraljevstva Božjeg među nama na zemlji; to je paradoks moljenja psalama. Tko riječi psalama učini *svojima*, u najizvrstnijoj je mjeri našao način gajenja zajedništva s Bogom preko osobnog razgovora, dijaloga »JA« i »TI«. Psalmi više nego bilo koje druge molitve predstavljaju školu molitve, školu odgoja osobna odnosa između molitelja i Boga pa i između molitelja i njegove okoline (mislim i na ljude i na prirodu). Onomu koji moli psalme događa se čudo da se slobodno predaje Bogu slobode.

Postoje dva načina moljenja psalama. Ili ih moliti kao svoje vlastite molitve, nalazeći se s njima u stalnom sukobu, jer se naš život i naše iskustvo o svijetu i povijesti ne poklapa s njihovim idejama i s njihovom nadom u Boga: jer možda više ništa od Boga ne iščekujemo, jer više nismo kadri k njemu vapiti za pomoć, jer sumnjamo u njegovu dobrotu i vjernost... Ako ipak i u tom slučaju posegnemo za psalmima, može to biti spasonosno za nas, jer u konačnici i psalmi se nalaze u Bibliji, koju smatramo »Riječju Božjom o ljudskoj riječi«.

Onaj tko učini psalme svojom molitvom, uzda se u čudo koje Ps 18. uspoređuje lijepom slikom: »S Bogom svojim preskačem zidine!« (Ps 18,30). Bog psalama daje mi snage da mogu preskakati zidine (slika neprijatelja). Svejedno, da li je tu riječ o zidinama koje su nam postavili ljudi ili koje smo si sami postavili. Ne preskačemo zidine tako da idemo glavom kroz zid niti se želimo služiti buldožerima koji sve pred sobom ravnaju. Ni s kakvim ratnim oružjem, nego samo s Bogom dobrote i pravednosti događa mi se čudo da mi Zli i Zlo više ne smetaju, ne zbunjuju me, ne zarobljuju. S mojim Bogom mogu pobijediti sve ono čega bih se inače bojao i pred čim bih inače pobjegao. S našim Bogom događa se čudo Izlaska. S njime preskačemo zidine.

Tu tajnu sriču molitve psalama koje šaljemo pred prijestolje Božje »iz dubine svojih duša«². Kad kažemo da naše molitve ulaze k prijestolju Božjem, onda to znači da su one ondje primljene kao što su primljena djeca koja se nakon duga puta vraćaju kući k ocu (Elie Wiesel). Psalmi nas podsjećaju da smo na putu – i upućuju nas na cilj. Oni nam omogućuju da doslovno iskusimo kako nismo sami na putu.

Rabi Šmuel Kaminka, istaknuti lik u hasidskoj literaturi, pripovijeda iz svog života slijedeću anegdotu: »Jednom sam odlučio cijeli dan posvetiti molitvi psalama. Kad sam uvečer bio već pri kraju molitve psalama, dođe k meni sluga mojeg rabija Čidnovera Maggida i reče da Maggid želi sa mnom razgovarati. Zamolio sam ga neka veli rabiju da ću doći čim završim molitvu psalama. Međutim sluga dođe ubrzo natrag i reče: 'Rabi te zove da hitno dođeš k njemu'. Kad sam došao k učitelju, upita me zašto nisam prvi puta poslušao i odmah došao. I ja mu rekoh

² Erich Zenger, *Mit meinem Gott überspringe ich die Mauern*, str 11-12.

razlog. A Maggid reče: 'Ja sam te zvao da organiziraš skupljanje darova za siromašne Židove. Psalme mogu i anđeli pjevati kao i mi, a pomoći siromasima možemo jedino mi ljudi. Zato Bog treba nas smrtno ljude da bi pomogao siromasima. Dobročinstvo je veće djelo nego molitva psalama, budući da ni sami anđeli ne mogu tu zapovijed ispuniti!'«

Ova anegdota ima za nas molitelje psalama dalekosežnu poruku. Nijedan od sastavljača psalama nije smatrao da je molitva psalama veće djelo od djela milosrđa i ljubavi prema bližnjemu. Božja se ljubav ostvaruje u ljubavi prema čovjeku – to je temeljno uvjerenje cijele Biblije, pa i psalama. Psalmi čvrsto stoje uz Boga, traže Boga i Boga slave i hvale, ali i žele dati konkretnom i svakidašnjem životu konkretni oblik u Bogu i kroz Boga. Tko moli psalme i njihovim je riječima nadahnut, osjetit će se suočen s ovim konkretnim životom, osjetit će božanski poziv kojim je pozvan i poslan u ovaj konkretni svijet da se s njim uhvati u koštac i da ga pokuša Božjom pomoći mijenjati kako bi se tako moglo ostvariti novo lice zemlje. Psalmi su proročka i apostolska molitva istodobno. Oni stavljaju čovjeka u po život važnu napetost između mistike i politike, kontemplacije i borbe.

To što se mnogima pričinja da su psalmi kao »osobne«, »spontane« molitve, budući da su oni molitva koju je netko drugi oblikovao i izrekao, molitva s nekim »unaprijed određenim obrascima«, držim osobno prednošću, izvorom blagoslova, i to iz dva jednostavna razloga:

1. Iluzija je da čovjek može uvijek na odgovarajući način i kreativno izraziti svoja iskustva, svoje potrebe i čežnuća. Ima trenutaka rezignacije, straha, muke, trpljenja, ali i radosti i sreće u kojima se mogu ponudeni obrasci izvući iz šutnje i dati situaciji dubinu doživljavanja koju »svojim vlastitim silama« nismo kadri ostvariti. Na primjer, na smrtnoj postelji »izvorno« i »kreativno« moliti iluzija je. Postojeći tekstovi psalama s kojima su ljudi kroz stoljeća pobjeđivali život i smrt, mogu lakše postati izvorom blagoslova negoli brojni ali kratkotrajni proizvodi molitava koje su tako moderne da već na dan objavljivanja više nemaju one životne snage koju imaju psalmi.

2. Psalmi nas mogu očuvati od toga da ne postanemo sterilni. Oni su dar Božji da možemo naučiti istinski moliti. Naučiti moliti! Da, treba naučiti moliti. Mnogi misle da srce koje je puno moli samo od sebe ili neće nikada moliti. Međutim, to je opasna hereza. Mi zamjenjujemo želje, nade, uzdisaje, tužaljke i pohvale s – molitvom. Time zamjenjujemo nebo sa zemljom, Boga s čovjekom. Moliti se ne znači jednostavno srce isprazniti pred Bogom, nego punim ili praznim (svejedno!) srcem tražiti i naći put do Boga i potom s njim razgovarati (D. Bonhoeffer). Psalmi kao već formulirane molitve, dapače od Boga formulirane molitve, stavljaju nas u veliku rijeku molitelja kroz povijest židovstva i kršćanstva preko kojih stižemo sve do Abrahama, kome bi dano obećanje: »U tebi će biti blagoslovljeni svi narodi zemlje!« (Post 12,3).

Sa psalmima je otprilike kao s kruhom. Možemo raspravljati o kruhu, možemo ga raščlanjivati, dijeliti na njegove kemijske sastojke..., međutim samomu onome koji ga jede daje i jača život. Samo onaj tko psalme »povazan u sebi ponavlja« (Ps 1,1), tko s njima »iz dubina vapije k Bogu« (130,1), tko blagoslovljajući i zahvaljujući Bogu gleda u Boga, koji gleda siromahe s visina a bogate prezire (Ps 113,6s), samo će taj iskusiti da »čovjek živi od svake riječi koja izlazi iz usta Božjih!« (Pnz 8,3), naime da živi od *kruha* i od *riječi* koje Bog daje.